

Türkiye’de Kırmızı İthal Et*

Fatma Lorcu¹, Bilge Acar Bolat^{2**}

¹Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, Edirne

² İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Avcılar İstanbul

**e-posta: bacar@istanbul.edu.tr Tel: +90 (212) 473 70 70 / 18137

Özet

Türkiye’de kırmızı etin miktar ve fiyatında yaşanan sorun, bir kaç yıl öncesine dayanan bir sorun değildir. 1980 öncesi incelendiğinde, Türkiye’nin bulunduğu coğrafyada et tedarikçisi sıfatını taşıdığı gözlenirse de hayvansal ürünlerde kişi başına tüketimin oldukça az olduğu bilinmektedir. Son yıllarda kırmızı et fiyatlarındaki hızlı artış kişi başı et tüketiminin daha da düşmesini sağlayarak pazarda büyük bir kriz yaşanmasına neden olmuştur. Bu çalışmada, 2009 yılının ikinci yarısından sonra hızlı bir artış gösteren Türkiye’deki kırmızı et fiyatları, Dünya genel et fiyat indeksi ile karşılaştırılmış, ayrıca, artan fiyatlara çözüm olarak sunulan kırmızı et ithalatı kronolojik olarak ve sektör açısından ele alınıp değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: İthal kırmızı et, kırmızı et tüketimi, kırmızı et fiyatları, Türkiye, ithal etin etkileri

Imported Red Meat in Turkey

Abstract

The problems of red meat price and quantity in Turkey have been around a lot longer than the past few years. A look at the period before 1980 reveals that although Turkey was considered the meat supplier of the region, per capita consumption of animal products in the country was rather low. In recent years, the rapid increase in red meat prices resulted in an even lower amount of per capita meat consumption and a great crisis in the market. Red meat prices which showed a rapid increase in the second half of 2009 in Turkey are compared to the world general meat index in this study. Also, the study chronologically reviews and approaches the solution of importing red meat, brought forward to combat increasing prices, from a sectorial standpoint.

Key words: Imported red meat, red meat consumption, red meat price, Turkey, effect of imported meat

Giriş

Yüksek bir protein kaynağı olan et, “Sığır, manda, koyun, keçi gibi büyük ve küçükbaş hayvanlar; tavuk, hindi, kaz, ördek, beç tavuğu gibi evcil kanatlı hayvanlar ile tavşan ve domuzdan elde edilen, insan tüketimine uygun olan tüm parçalar” (İstanbul Sağlık Müdürlüğü, 2010) olarak ifade edilmektedir (Arıtaşı, 2009). Yapılan pek çok çalışmada, gelir grubu yüksek bireylerin diyetlerinin daha az yağ ve et içerdiği savunulsa da (Erkkilä ve ark., 1999; Fraser ve ark., 2000; Irala-Estévez ark., 2000; Roos ve ark., 1996; Villegas ve ark., 2003) özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde et, halen tüketiciler için önemli bir besin grubu olmaya devam etmektedir (McAfee, 2010; Speedy, 2003).

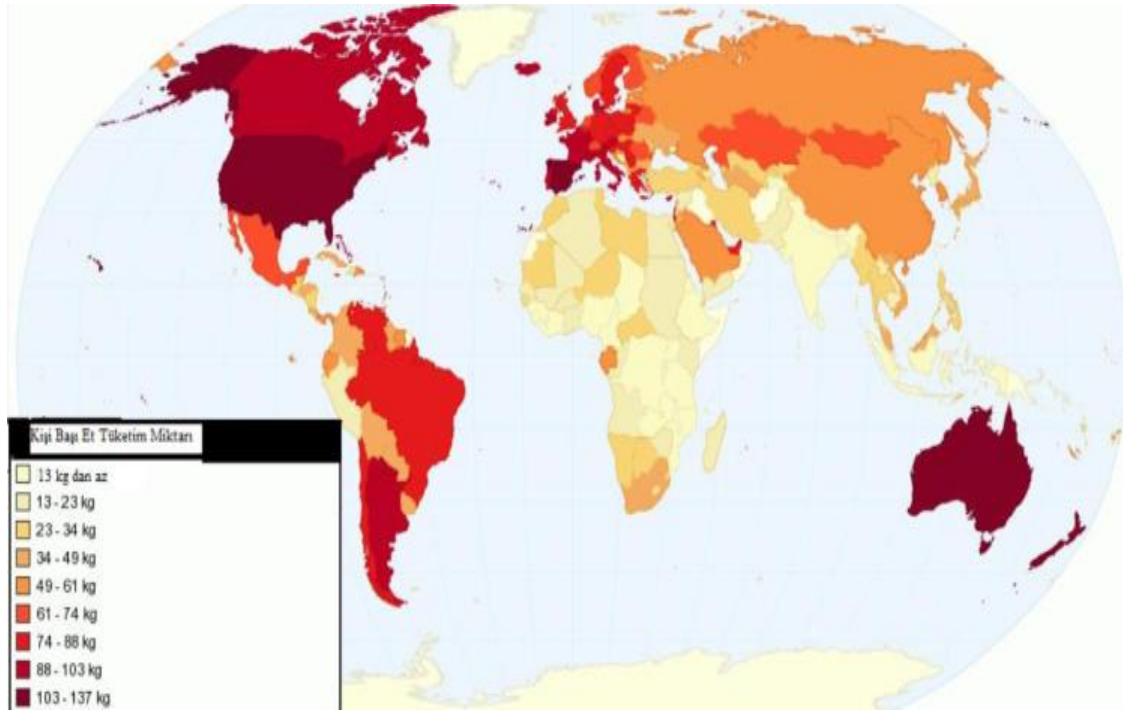
Tüketiciler açısından önemli olan bu besin grubunun ülkelere göre kişi başı tüketimi incelendiğinde ise Dünya ülkelerinin tüketim açısından üç grupta toplandığını görmek mümkündür (Şekil 1). İlk grupta, kişi başı yıllık et tüketimi 61 kg. ve üstü olan Kuzey ve Güney Amerika, (bazı bölgeleri hariç), Avrupa ülkeleri

ve Avusturalya yer alırken ikinci grupta; kişi başı et tüketiminin yıllık 23–61 kg. arasında değiştiği Orta Doğu, Rusya, Çin, Kazakistan ve Türkmenistan gibi ülkeler yer almaktadır. Türkiye’nin de içinde bulunduğu üçüncü grup ülkelerin çoğunluğunu Afrika ülkeleri oluşturmakta ve bu grupta yer alan ülkelerde yıllık kişi başı et tüketimi 13 kg.’lara kadar düşmektedir.

Çeşitli nedenlerden dolayı kişi başı et tüketiminin son derece düşük olduğu Türkiye’de, özellikle kırmızı et fiyatlarının son yıllarda gösterdiği artışla pazarda büyük bir kriz yaşanmıştır. Fiyatların düşürülmesini sağlamak amacıyla “kırmızı et ithalatının serbest bırakılması ve ithalattaki vergilerin düşürülmesi” gibi çözüm yollarına karşı gelenler ile destekleyenler arasındaki polemiklerle ithal et, gündemdeki yerini korumaya devam etmektedir.

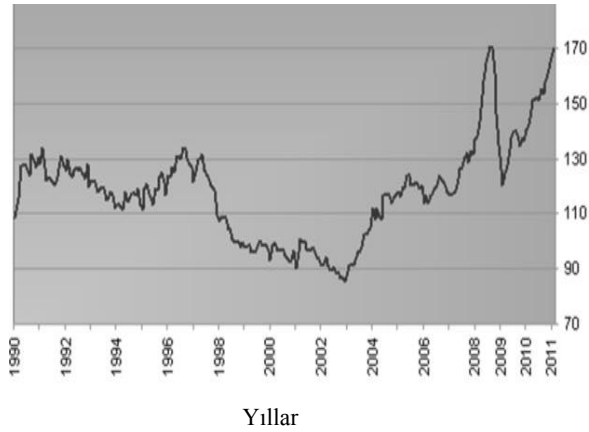
Türkiye’ye özgü nedenlerden kaynaklansa da kırmızı et fiyatlarındaki artışı, öncelikle uluslararası et fiyat indeksi ile incelemek doğru olacaktır. Uluslararası et fiyat indeksi incelendiğinde, 1990–2003 yıllarına kadar aşırı bir yükselişin olmadığı ancak 2003 yılında en

*Bu çalışma, Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (TÜBAP 2011/40) tarafından desteklenmiştir.

Şekil 1. Dünyada Ortalama Kişi Başı Et Tüketimi (Kaynak: FAO, 2010)

düşük seviyelere gerilediği, daha sonra yükselişe geçerek, 2008–2009 yıllarında zirveye oturduğu, 2009 yılındaki düşüşten sonra tekrar yükselişini sürdürdüğü görülmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Et Fiyat İndeksi¹ (Kaynak: FAO, 2011)

2011 Şubat ayı indeksi incelendiğinde; indeks değerinin 169 olduğu, 2010 yılı Şubat ayı indeks ile karşılaştırıldığında %19'luk bir artışın gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Yapılan tahminler; artışın devam edeceği yönündedir. Et fiyatındaki artış, indeksi oluşturan et sınıflarına göre incelendiğinde ise; en büyük

hareketlenmenin kümes hayvanı ve büyükbaş hayvan etinde olduğu belirlenmiştir (Şekil 3).

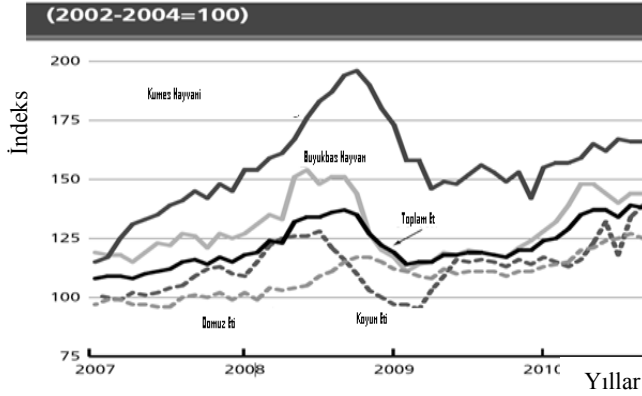
Dünyada gıda fiyat ve et fiyat indeksleri yükselişlerini sürdürürken, Türkiye’deki gıda ve et fiyatlarının bu durumdan etkilenmemesi ya da tepkisiz kalması mümkün değildir. Özellikle artan genç nüfusla beraber büyüyen gıda talebi, azalan kaynaklar ve yaşanan ekonomik krizler ile birlikte sığır ve tavuk etinde cari fiyatlarla yaklaşık 4 000, koyun etinde ise 3 000 kat civarında bir fiyat artışına neden olmuştur (Çizelge 1).

Et ve Balık Kurumundan elde edilen bilgiler ışığında² bazı ürünlere ait fiyatlar Çizelge 2’de gösterilmiştir. Çizelge 2 incelendiğinde; kırmızı et fiyatlarında Haziran–2010 tarihinden sonra en büyük artışın Ekim–2011’de gerçekleştiği görülmektedir. Yapılan çeşitli açıklamalarda, et ithalatı ile birlikte fiyatların düştüğü belirtilse de Ankara Ticaret Odasının (ATO), Tarım ve Köyşleri Bakanlığı ile Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden yararlanarak hazırladığı çalışmada; ithalat kararının alındığı Nisan ayında, 24.94 TL olan dana etinin kilogram fiyatının Aralık–2011 ayı sonu itibari ile yalnızca %1.1 oranında (0.29 TL) düşerek 24.65 TL’ye gerilediği belirtilmektedir (Dünya Gazetesi, 2011). Et fiyatlarındaki artış sorunu, 2007 yıllarında yaşanan süt fiyatlarındaki düşüş ve yaşanan

¹ Büyükbaş, koyun, domuz ve kümes hayvanı fiyatlarını içermektedir

² EBK’dan Eylül ve Ekim 2010 aylarındaki reyon satış fiyatları talep edilmiş ancak cevap alınamamıştır.

kuraklığa dayandırılrsa da gerekli önlemlerin alınmaması ile birlikte sorunun bugünkü durumunu aldığı ve fiyatlardaki artışın krize neden olacağı yapılan çalışmalarda öngörülmüştür (Aslan, 2003; Koç, Uzunlu ve Bayaner, 2000).

Şekil 3. FAO Uluslararası Et Fiyat İndeksi (Kaynak: FAO, 2010)

Türkiye’de İthal Et

Türkiye’de kırmızı etin miktar ve fiyatında yaşanan sorun, çok yakın geçmişe dayanan bir sorun değildir. 1980 yılı öncesi incelendiğinde, Türkiye’nin bulunduğu coğrafyada et tedarikçisi sıfatını taşıdığı gözlenirse de (Yıldırım, 2010b) hayvansal ürünlerde kişi başına tüketimin oldukça az olduğu bilinmektedir (Aslan, 2003). İzlenen yanlış politikalar nedeni ile 1990’li yıllarda pek çok üründe net ithalatçı konumuna gelen Türkiye; ithalat yasağının olması nedeniyle bugüne kadar kırmızı ette net ithalatçı ülke durumundan kurtulmuştur.

2009 yılının ikinci yarısından sonra artış gösteren kırmızı et fiyatlarının düşürülmesi ve tüketicilerin bu artıştan etkilenmesini engellemek amacı (Yıldırım, 2010d) ile çeşitli sağlık sebepleri gerekçeleriyle Türkiye’nin on beş yıldır Avrupa Birliği’nden kırmızı et ithalatına uyguladığı “örtülü ambargo” (Dünya Gazetesi,

2010), **30 Nisan 2010 tarih ve 27567 Sayılı (31 Aralık 2010 tarihine kadar geçerli olan) Bakanlar Kurulu** kararıyla alınan “ithalat izni” ile ortadan kaldırılmıştır. Aynı zamanda AB ile ilişkilerinde, 1998 yılından beri sorun olan 19 bin tonluk et ithalatı taahhüdü de gerçekleştirilmiştir (Milliyet Gazetesi, 2010).

Diğer taraftan; EBK’na, **29 Haziran 2010 tarih ve 27626 sayılı Resmi Gazetede** yayınlanan karar ile gümrük vergisi ödemeden ithalat izni verilmiş ve daha sonra alınan bir kararla özel sektöre de ithalatın kapıları açılmıştır. Ancak, verilen bu izinlerle kırmızı et fiyatlarında istenen düşüş sağlanamamış ve gümrük vergilerinin indirilmesi yolu seçilmiştir (Yıldırım, 2010a).

İthalat izni ile beraber et ithalatında, gümrük vergileri kasaplık hayvanda, %40’tan %30’a, 1 Ocak 2011’e kadar; 1 yaşında veya daha küçük kuzular için %135’ten %20’ye; karkas ve yarım karkasın %225’ten %30’a, kasaplık olanların gümrük vergisi oranları da 1 Nisan 2011’e kadar, %135’ten %30’a düşürülmüştür. Ağırlığı 80 kilogramı geçmeyen küçükbaş hayvanların ithalatında da %135 olan gümrük vergisi, 1 Nisan 2011 yılına kadar %20’ye indirilmiştir (Ekotrend, 2010).

Özel sektöre verilen düşük vergi ile canlı hayvan ithalat izni 1 Nisan 2011’de, karkas eti uygulaması ise 1 Ocak 2011’de sona erecek şekilde düzenlenmiştir. Fakat Bakanlar Kurulunun **2010/1157 sayılı Resmi Gazetede** yayınlanan kararı ile düşük vergi oranı sınırlamaları 31.12.2011 tarihine kadar uzatılmıştır. Bu kararlar birlikte; Et ve Balık Kurumunun, ithalat için yeni ihale sürecini başlatarak kendisine verilen yetki çerçevesinde karkas et ve kasaplık sığır ithalatını sürdürmeye devam edeceği düşünülmüştür. Fakat bununla yetinilmemiş, Avrupa Birliği’ne Gümrük Birliği müzakereleri döneminde verilen ve ilk kez 2010 yılında yerine getirilmesi için adım atılan 19 bin 100 tonluk et ithalatına ilişkin tarife kontenjanının yenilenmesi için talepte bulunulmuştur (Yıldırım, 2010f).

Çizelge 1. Yıllar itibari ile Sığır, Koyun Tavuk Eti Fiyat Endeksleri (1995–2008)*

Yıl	Sığır Eti	Koyun Eti	Tavuk Eti	Yıl	Sığır Eti	Koyun Eti	Tavuk Eti
1995*	100	100	100	2002	1 871	1 758	2 208
1996	125	149	164	2003	2 827	2 305	2 418
1997	221	194	320	2004	3 079	2 540	2 604
1998	498	343	609	2005	3 210	2 626	2 665
1999	717	561	783	2006	3 457	2 778	2 983
2000	955	902	1 076	2007	3 749	2 881	3 957
2001	1 117	1 212	1 139	2008	3 936	3 054	4 051

*1995=100, Kaynak: FAOSTAT, 2011.

Çizelge 2. Et ve Balık Kurumu Çeşitli Et Satış Fiyatları (TL)

Tarih	Dana Bonfile	Dana Kıyma	Kuzu Pirzola	Gövde Kuzu	Gövde Tavuk
30.06.2010	32.5	16.5	29.0	21.0	4.95
29.07.2010	32.5	16.5	34.0	24.15	4.95
30.08.2010	32.5	16.5	39.0	26.5	5.45
27.11.2010	35.0	16.5	42.0	28.4	4.90
15.03.2011	32.0	16.0	32.0	24.0	4.90
12.04.2011	32.0	16.0	32.0	24.0	5.00
03.06.2011	34.0	16.0	38.0	26.0	4.65
15.07.2011	35.0	16.5	38.0	26.0	3.98
01.10.2011	38.0	22.0	38.0	26.5	4.90

Kaynak: EBK (www.ebk.gov.tr)

Başlangıçta yerli üretimi zora sokmadan ve yok etmeden, yerli üreticiyi koruyarak et fiyatlarını düşürme amacına yönelik kararların, sonradan alınan yeni kararlar ile yerli üretimi bitireceği, iflasa sürükleyeceği ve sektörü tamamen dışa bağımlı hale getirecek nitelikte olduğu öngörülmektedir (Yıldırım, 2010e).

23 Eylül 2010 tarih ve 27708 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren “Sığır Eti İthalatında Kontrol Belgesi Alınabilmesi İçin Aranacak Şartlar Hakkında Tebliğin” 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi de aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: “*Bakanlığımızca belirlenecek şartlara göre etlerin elde edildiği sığırların BSE'den (deli dana) ari olduğuna dair test belgesi fiili ithalat sırasında ibraz edilecektir. Ancak daha önce BSE vakası görülmeyen ve Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatının (OIE) sınıflandırmasına göre ihmal edilebilir ve kontrol edilebilir statüde yer alan ülkelerden yapılacak ithalatta bu belge aranmaz*”.

24 Şubat 2011 tarih ve 27856 sayılı Resmi Gazetede Bakanlar Kurulu Kararında, “besi süresi tamamlanmış hayvanını Tarım Bakanlığı'nın izin verdiği mezbahalarda kestiren ve yerine yerli besi hayvanı alan üreticiye hayvan başına 300 TL ödeme yapılacağı” eklenmiş ancak kararda daha önce hayvanını EBK'na kestiren yetiştiricilere verilen kilo başına 1.5 TL. et destek primi yer almamıştır. Bunun temel nedenlerinden biri EBK'nun ithal et ve hayvan satın almasıdır (Yıldırım 2011c). Ancak, destekten yararlanmak için kesilen hayvanın yerine yeniden hayvan alınması koşulu, üreticileri yine zor durumda bırakmış ve bu destekten yeterince yararlanamamışlardır. Bunun üzerine Bakanlar Kurulu'nun **14 Nisan 2011 tarih ve 27905 kararı** ile destekten yararlanmak için kesilen hayvanın yerine yeni hayvan alınması koşulu kaldırılmıştır.

Ayrıca, **Mart 2011 tarih ve 27872 sayılı Resmi Gazete**

yayınlanan karar ile hayvancılığı kapsayacak şekilde üreticilerine Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığıyla düşük faizli krediye ilişkin uygulama tebliği yayınlanmıştır (Yıldırım, 2011d). Bu şekilde desteğin tarıma ve özellikle de hayvan üreticilerine bir nefes aldıracağı düşünülmektedir.

Yapılan destek ve krediler ile nefes alan sektör için yaşanan bir diğer olumlu gelişme **19 Mart 2011 tarih ve 27879 sayılı Resmi Gazetede** yayınlanan bir kararname ile “ithalatta karkas etin gümrük vergisini %30'dan, %45'e çıkarılmasıdır”. İthalatçıya bir geçiş süreci tanımadan yapılan bu artışın özellikle besiciler için iyi bir gelişme olduğu söylenebilir (Yıldırım, 2011e). Ayrıca, küçükbaş hayvanların (koyun, keçi vb.) da destek kapsamına alınması sektör için olumlu gelişmelerden biri olmasına rağmen sözü geçen damızlık koyun ithalatının sektörü olumsuz etkileyeceği savunulmaktadır (Yıldırım, 2011f). Son olarak **14 Mayıs 2011 tarih ve 27934 sayılı Resmi Gazetede** yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile ithal karkas etindeki vergi %60'a çıkarılmıştır.

İthalatın Etkileri

Yapılan ve gittikçe genişletilen et ithalatının, Türkiye ve sektöre etkilerinin geniş çaplı ve derinden olacağı yapılan açıklamalarda belirtilmektedir. Ziraat Mühendisleri Odası tarafından yapılan basın açıklamasında; “kırmızı et tüketiminde dışarıya bağlı kalınmasının getireceği sorunların başında beslenmeye bağlı sağlık sorunları olabileceği, çözümün ithalatta olmadığı, üretici ve tüketici amaçlarının çatışmadan gerçekleşmesi gerektiği hatırlatılırken, mevcut sorunun doğru ve kararlı politikalarla ele alınması gerektiği” vurgulanmaktadır (Yavuz, 2010).

27.04.2010 tarihinde TMMOB Gıda Mühendisleri Odasından yapılan bir açıklamaya göre; yapılacak et ithalatı ile Avrupa Birliği ülkelerine yıllardan beri

uygulanan et ithalatının sonu olacağı, bu ithalatın diğer ihracatçı ülkelere emsal oluşturacağı belirtilmektedir. Açıklamada ayrıca; Dünya Ticaret Örgütü yoluyla Türkiye'ye daha fazla et ihraç edilmesinin dayatılacağı vurgulanmakta ve açılan ithalatın kısıtlı bir miktarla gerçekleştirip kapatılamayacağı da belirtilmektedir.

Bir başka açıklamada ise; ithalatın “geçici bir çözüm gibi gözükmeye rağmen konuyu çözümsüzlüğe ittiği” ifade edilirken (Bayer, 2010), ithalat izni ile birlikte, yüksek girdi fiyatları nedeni ile rekabet edemeyen üreticilerin sektörden çekileceği ve bu durumda yerli üretimdeki avantajın ithalatçıların eline geçmesine neden olacağı vurgulanmaktadır. Başlangıçta ucuz gibi gözükken ithal etin gelecekte bu özelliğini kaybedebileceği, dışa bağımlı ve daha pahalı et tüketileceği endişesini de beraberinde getireceği belirtilmektedir (Uras, 2010).

Et fiyatlarındaki düşüşün geçici olduğu ve yine tırmanışa geçeceğini vurgulayan bir başka açıklamada ise; ithalatın sınırsız olması ile bu sektörün kaybedebileceği ve dışa bağımlı olma korkusu yaratacağı belirtilirken (Yıldırım, 2011a), yıllık tüketimin yaklaşık üçte biri kadar büyük kısmının ithalatla sağlanmasının hayvancılığı öldüreceği, işsizliği ve fakirliği arttıracığı vurgulanmaktadır (Uras, 2010).

Türkiye’de tüm bu kaygılar yaşanırken özellikle tüketicilerin, hayvanlar Türkiye’de kesilmiş olsa bile ithal etin özellikle kalitesi ve güvencesi konusundaki kaygılarının devam etmesi durumunda, ithal et tüketiminin sınırlı kalacağı görüşü de yapılan açıklamalar arasındadır (Akman, 2010).

İthalatın ilk yılında, tüketiciler, üreticiler ve sektör açısından değerlendirilmesi Yıldırım (2011b) tarafından şu şekilde özetlenmiştir:

- Yapılan hayvan sayımlarından sonra yetkililer tarafından, “ithalatın gerekli olmadığı” açıklaması, yerini kısa bir süre sonra “ithalat iznine” bırakmıştır.
- Başlangıçta canlı hayvan ithalatını, karkas et ithalatı izlemiş ve 160 bin ton et ithal edilmiştir.
- Yasal ithalatın yanında yasal olmayan yollardan da ülkeye giren hayvan sayısında artma olduğu belirlenmiştir. 2008 yılında 710 kg, 2009 yılında 4 585 kg kaçak kırmızı et girişi olurken, bu rakam 2010 yılında 74 947 kg’a kadar çıkmıştır. Kaçak canlı hayvan sayısı 2008 yılında 19 724, 2009 yılında 19 055 iken 2010 yılında 52 652 adet olmuştur (İçişleri Bakanlığı, 2011).

- Ülkeye çeşitli yollarla getirilen et ve canlı hayvanla, ithal ete yönelik hem besicileri hem de ilgili diğer bazı sektörleri zor durumda bırakmıştır.
- Besi hayvanının ithalinin yanında karkas ette gümrük vergisinin düşürülmesi et ithalatını daha da çekici hale getirmiş ancak besi hayvanlarının üreticinin elinde kalmasına neden olmuştur.
- Artan et fiyatlarına çözüm olarak yapılan ithalatta, “yurtdışından düşük fiyata alınan et tüketiciye bunun iki-üç katı fiyata satılmıştır”. Bunun yanında ithal etlerle ilgili olarak Bakanlık tarafından gerekli denetlemeler yapılmamıştır.
- İthal etteki vergi artışı ve desteklere rağmen et fiyatlarında beklenen düşüş sağlanamamış ve besicilik olumsuz yönde etkilenmiştir.
- Ayrıca, tüketiciler güvenirliliği tartışılır ithal et yemek zorunda kalmıştır.

Yıldırım (2011c), yetkililerin açıklamalarından; “Türkiye’de ithalatın terbiye edici bir politika olarak uygulandığını” anladığını ifade ederken, terbiye edici bir ithalat faturası da rakamlarla aşağıdaki şekilde özetlenmiştir (Kıvanç, 2011):

- “2010’da, canlı hayvan ve et ithalatına 584.5 milyon dolar harcayan Türkiye, 2011 yılının ilk dört ayında 566 milyon dolarlık ithalat yapmıştır”.
- Et ithalatı cari açıkta kendini göstermeye başlamış ve 2010 yılının Ağustos ayında başlattığı canlı hayvan ve et ithalatına 1 milyar 151 milyon dolar para ödemiştir.

Sayılarla ifade edilmeyen ithalatın faturası ise besi işletmelerinin kapatılması ve bunun sonucu işsizlik ve göç olarak ifade edilirken, bu politikalardan üretici ya da tüketiciye herhangi bir yarar sağlanmadığı gibi “etin güvenirliliği” de bir başka tartışma konusu olarak ortaya çıkmıştır (Yıldırım, 2011c).

Sonuç

Birleşmiş Milletler Tüketici Hakları Evrensel Beyanamesi; tüm ülkelere özellikle gelişmekte olan ülkelere, halklarına, tüketici olarak yeterli korumayı sağlamak ve idame ettirmek yönünde yardımcı olmayı hedeflemektedir. Buna göre; tüketicilerin karşılanmasını istediği temel ihtiyaçlarından biri “ekonomik menfaatlerinin geliştirilmesi ve korunması”dır. Ayrıca, tüketicilere; “kendi ferdi istek ve ihtiyaçlarına göre bilinçli seçim olanağı sağlamak için yeterli bilgilere

erişim” sağlanmasıdır. Temel gıda maddeleri arasında yer alan etin, stratejik bir ürün olması nedeni ile dışa bağımlı olunmaması için sürdürülebilir ve yeterli üretim yapılması ve tüketiciye uygun fiyattan satılması bu beyannameye göre tüketici hakkı ve hükümetlerin görevidir (Kasaplar Federasyonu, 2011).

Türkiye’de et tüketiminin geleceği bu konuda yapılan projeksiyonlarla anlatılmış ve anlatılmaya devam edilecektir. Genç bir nüfusa sahip Türkiye’nin gelecekte nüfus yapısının yaşlanması ile birlikte et tüketiminin düşebileceği tahmin ediliyorsa da doğurganlık hızının halen yüksek seviyelerde seyretmesi, genç nüfusun daim olacağını ifade etmektedir. Genç nüfus ise daha fazla proteine ihtiyaç duyacaktır. Aynı zamanda önceki yıllarda yaşanan ve yeniden karşılaşılabilecek hayvan hastalıklarının etkisi ve et tüketiminin insan sağlığına yeni yan etkilerinin ortaya çıkarılması da et tüketim projeksiyonlarının hazırlanmasında göz önünde tutulması gereken etmenler olarak düşünülmelidir.

Her ne kadar et fiyatlarındaki artışı çok fazla etkilemese de ithal etin ülkeye girmesi ile kişi başı et tüketim miktarının artması sağlanabilir. Sevindirici olabilecek bu artışın, global et fiyatlarındaki artıştan bağımsız düşünülmesi ise aldatıcı olacak ve hayvancılık sektörü belki de daha büyük bir krize maruz kalacaktır.

Ayrıca, ithalatın yerli üreticiler üzerinde oluşturabileceği muhtemel olumsuzluklar için önlemler alınması ve acilen uygulanması gerekmektedir. İthalatı teşvik etmek için uygulanan vergi indirimleri gibi avantajların, yerli üreticilere besiciliği geliştirmek için verilmesi ve yeni teşvikler uygulanarak rekabet edilebilirliğinin artırılması gerekmektedir. Aksi halde Türkiye’nin et konusunda da dışa bağımlı bir ülke haline gelmesi kaçınılmazdır.

Kaynaklar

- Akman, N. 2010. İthalatın gerekçesi et fiyatları mıdır? 29.05.2010, www.acikistihbarat.com (09.01.2011).
- Arıtışı, C. 2009. Et ve balık işleme teknolojisi ders notları. Namık Kemal Üniversitesi.
- Aslan, S. 2003. Et ithalatı kaçınılmaz mı? Türktarım 154, Kasım-Aralık.
- Bayer, Y. 2010. Türkiye’ye 2. sınıf ithal et getiriliyor. Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi Başkanı Dr. Mehmet Alkan açıklamalarından, Hürriyet Gazetesi (21.09.2010).
- Dünya Gazetesi. 2010. Et ithalatında 14 yeni ülke daha devrede (24.09.2010).
- Dünya Gazetesi. 2011. Atılan taş et fiyatına değmedi (15.01.2011).

- EBK. 2011. www.ebk.gov.tr (01.01.2011)
- Ekotrend. 2010. Et ithalatı vergileri düşürüldü (20.09.2010).
- Erkkilä A.T, Sarkkinen E.S., Lehto S., Pyörälä, S.K., Uusitupa, M.I.J. 1999. Diet in relation to socioeconomic status in patients with coronary heart disease, Eur. J. Clin. Nutr. 52: 662–668.
- FAO. 2010. Livestock and fish primary equivalent. 02 June 2010, FAOSTAT on-line statistical service, FAO, Rome, viewed 1st November, 2010, http://faostat.fao.org/site/291/default.aspx (30.02.2011).
- FAOSTAT. 2011. www.fao.org (02.02.2011).
- Fraser G.E, Welch, A., Luben, R., Bingham, S.A, Day, N.E. 2000. The effect of age, sex, and education on food consumption of a middle-aged English cohort-EPIC in East Anglia., Prev. Med. 30: 26–34.
- İçişleri Bakanlığı. 2011. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. KOM Raporları, Mart 2011.
- Irala-Estévez J., Groth, M., Johanson, L., Oltersdorf, U., Prätälä, R., Martinez-González, M.A. 2000. A systematic review of socio-economic differences in food habits in europe: consumption of fruits and vegetables. Eur. J. Clin. Nutr. 54(9): 706–714.
- İstanbul Sağlık Müdürlüğü, 2010. Türk gıda kodeksi taze et, hazırlanmış et ve hazırlanmış et karışımları tebliği. Resmî Gazete 10 Şubat 2000, 23960 Tebliği No: 2000/5.
- Kasaplar Federasyonu. 2011. Et üretimi ve hayvancılık sektörünün geleceği. www.kasaplarfederasyonu.org.tr (02.02.2011).
- Kıvanç, A. 2011. Cari Angus. Habertürk (03.06.2011).
- Koç, A., Uzunlu, V., Bayaner, A. 2000. Bazı bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretim, talep ve ticaret projeksiyonları. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- McAfee, A.J, E.M. McSorley, E.M., Cuskelly, G.J., Moss, B.W., Wallace, J.M.W, Bonham, M.P., Fearon, A.M. 2010. Red meat consumption: an overview of the risks and benefits. Meat Science 84: 1–23.
- Milliyet Gazetesi. 2010. Et ithalatı serbest (19.09.2010).
- Roos, E., Prattala, R., Lahelma E., Kleemola, E.P., Pietinen, P. 1996. Modern and healthy?: Socioeconomic differences in the quality of diet. Eur. J. Clin. Nutr. 50: 753–760.
- Speedy, A.W. 2003. Global production and consumption of animal source foods. The Journal of Nutrition 133: 4048-4053.
- Uras, G. 2010. Hayvancılık ölüyor, ithal et yiyeceğiz. Milliyet Gazetesi (07.07.2010).

- Villegas A.S., Martinez, J.A., Prättälä, R., Toledo E., Roos, G., Martinez-González, M.A. 2003. A systematic review of socioeconomic differences in food habits in europe: consumption of cheese and milk. *E. J. Clin Nutr.* 57(8): 917–29.
- Yavuz, Y. 2010. Et Krizi Geliyorum Dedi. <http://www.acikgazete.com/editorden/2010/05/01/et-krizi-geliyorum-dedi.htm> (05.11.2010).
- Yıldırım, A.E. 2010a. Ucuz kredi desteği var, hayvan yok. www.tarimdunyasi.net (19.08.2010).
- Yıldırım, A.E. 2010b. Et kuyruğu. *Dünya Gazetesi* (24.08.2010).
- Yıldırım, A.E. 2010c. Dünyada et fiyatları 20 yılın zirvesinde. *Dünya Gazetesi* (03.09.2010).
- Yıldırım, A.E. 2010d. Et fiyatı ekonomik programda. *Dünya Gazetesi* (02.12.2010).
- Yıldırım, A.E. 2010e. Karkas et ithalatına sınırsız izin. *Dünya Gazetesi* (23.12.2010).
- Yıldırım, A.E. 2011a. Süt ve kırmızı et üretimi; tamam mı devam mı? *Dünya Gazetesi* (20.01.2011).
- Yıldırım, A.E. 2011b. Arjantin'den ithal et. *Dünya Gazetesi* (25.01.2011).
- Yıldırım, A.E. 2011c. Tarım destekleri Resmi Gazetede. *Dünya Gazetesi* (25.02.2011).
- Yıldırım, A.E. 2011d. Düşük faizli kredi. *Dünya Gazetesi* (17.03.2011).
- Yıldırım, A.E. 2011e. İthalatta vergi artışı besiciyi kurtarır mı? *Dünya Gazetesi* (22.03.2011).
- Yıldırım, A.E. 2011f. Küçükbaş hayvancılık. *Dünya Gazetesi* (19 Nisan 2011).